

BÖLÜM 11

GÖKYÜZÜNDE KÜRESELLEŞME: REKABETTEN STRATEJİK HAVAYOLU İŞBİRLİKLERİNE

Mustafa ALTINTAŞ¹

GİRİŞ

Küreselleşme, ülkeler, piyasalar ve siyasi sistemler arasında hızlanan entegrasyon ile karşılıklı bağımlılık süreci olarak tanımlanabilir; bu nedenle dünyanın herhangi bir yerindeki gelişmelerin kısa sürede başka bölgeleri etkilemesi olağan bir sonuçtur (Giddens, 1990; Keohane & Nye, 2000). Literatürde küreselleşme, “genişleme, derinleşme ve dünya ölçeğinde bağlantıların hızlanması” çerçevesinde ele alınır (Held ve ark., 1999; Alkharafi & Alsabah, 2025) ve aynı zamanda farklı toplumsal alanları kesen çok boyutlu bir süreç olarak kavramsallaştırılır (Steger, 2020). Ayrıca küreselleşmenin yalnızca uluslararasılaşmadan ibaret olmadığı; toplumsal ilişkilerin giderek “yer-ötesi/supraterritorial” bir nitelik kazandığı vurgulanır (Scholte, 2017). Bu çerçevede, küreselleşmenin ekonomik yakınsamanın ötesinde, sektörler arası etkileşimi ve kurumsal stratejileri dönüştüren çok katmanlı bir süreç olduğunu söylemek mümkündür.

Söz konusu dönüşümün etkilerinin en görünür biçimde ulaştırma sistemlerinde özellikle havayolu taşımacılığında ortaya çıktığı söylenebilir. Daha düşük ulaşım maliyetleri ve hızlanan bilgi/sermaye akışı, hem arz hem de talebi büyüten bir çarpan etkisi üretmiştir (Peterson Institute for International Economics [PIIE], 2018). Bu çarpan etkisinin, havayolunu salt bir “taşıma hizmeti” olmaktan çıkarıp küresel üretim ve hizmet ağlarının stratejik bir bileşeni hâline getirdiği; tedarik zincirlerinin tasarımından iş gücü hareketliliğine, turizm ve iş seyahati ekonomilerinin yeniden yapılanmasına kadar geniş bir alanda sonuçlar doğurduğu ileri sürülebilir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Havacılık Yönetimi Bölümü, mustafa.altintas@alanya.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8843-2128

KAYNAKLAR

- ACI EUROPE. (2013). *Position paper: Airport capacity*. Brussels: Airports Council International – Europe.
- Air France. (2025). *Istanbul flights*. 25 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.airfrance.com.tr/> adresinden ulaşılmıştır.
- Air Transport Action Group (ATAG). (2017). *Aviation: Benefits Beyond Borders 2017*. (pdf). ATAG. 25 Ağustos 2025 tarihinde, <https://aviationbenefits.org/> adresinden ulaşılmıştır.
- Akar, P. G., Manga, M., & Bal, H. (2019). Havayolu taşımacılığında liberalizasyon ve ekonomik büyüme arasında nedensellik ilişkisi: Türkiye örneği. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), 1160-1174.
- Alkharafi, N., & Alsabah, M. (2025). Globalization: An overview of its main characteristics and types, and an exploration of its impacts on individuals, firms, and nations. *Economie*, 13(4), 91.
- Austrian Airlines. (2025). *Flights to Istanbul*. 19 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.austrian.com/> adresinden ulaşılmıştır.
- Baldwin, R. (2016). *The great convergence: Information technology and the new globalization*. Harvard University Press.
- Balcı, A. (2006). Roland Robertson, küreselleşme ve kültür. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 25-37.
- Baxter, G., & Srisaeng, P. (2018). Cooperating to compete in the global air cargo industry: The case of the DHL express and lufthansa cargo ag joint venture airline 'AeroLogic'. *Infrastructures*, 3(1), 7.
- Belobaba, P., Odoni, A., & Barnhart, C. (Eds.). (2015). *The global airline industry* (2nd ed.). Wiley-Blackwell.
- Bowen, J. (2010). *The economic geography of air transportation: Space, time, and the freedom of the sky*. Routledge.
- Brueckner, J. K. (2003). International airfares in the age of alliances: The effects of codesharing and antitrust immunity. *Review of Economics and Statistics*, 85(1), 105–118.
- Brueckner, J. K., & Whalen, W. T. (2000). The price effects of international airline alliances. *Journal of Law and Economics*, 43(2), 503–545.
- British Airways. (2025). *Istanbul flights*. 18 Ağustos 2025 tarihinde <https://www.britishairways.com/> adresinden ulaşılmıştır.
- Canadian Transportation Agency (CTA). (2021). *Code-share arrangements: A guide*. <https://otc-cta.gc.ca>
- Castells, M. (2011). *The rise of the network society*. Wiley-Blackwell Publication, Chichester: UK
- Cento, A. (2009). *The airline industry: challenges in the 21st century*. Heidelberg: Physica-Verlag HD.
- Chen, Y. H., & Lin, J. J. (2021). Determinants of flight delays at East Asian airports from an airport, route and network perspective. *Journal of Air Transport Management*, 94, 102064.
- Denton, G., & Dennis, N. (2000). Airline franchising in Europe: Benefits and disbenefits to airlines and consumers. *Journal of Air Transport Management*, 6(4), 179–190.
- Doganis, R. (2019). *Flying off course: Airline economics and marketing* (6th ed.). Routledge.
- Douglas, I., & Tan, D. (2017). Global airline alliances and profitability: A difference-in-difference analysis. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 103, 432-443.
- Dunning, J. H., & Lundan, S. M. (2008). *Multinational enterprises and the global economy*. Edward Elgar Publishing.
- Esin, M., & Düzgün, M. (2021). Küreselleşme sürecinin havayolları işletmeleri üzerine etkisi ve sonuçları. *Uluslararası Hukuk ve Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 19-35.
- Findlay, R., & O'Rourke, K. H. (2007). *Power and plenty: Trade, war, and the world economy in the second millennium*. Princeton University Press.
- Gerede, E. (2002). *Havayolu taşımacılığında küreselleşme ve işbirlikleri*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Giddens, A. (1990). *The consequences of modernity*. Polity Press.
- Goh, K., & Uncles, M. (2003). The benefits of airline global alliances: An empirical assessment of the

- perceptions of business travelers. *Transportation Research Part A*, 37(6), 479–497.
- Göv, S. A. (2020). Strategic Alliances in Airline Business: Comparision of Skyteam, Oneworld, *Star Alliance Groups*. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 18(38), 815-837.
- Gudmundsson, S. V. (2019). Airline alliances and cooperation strategies. In L. N. (Ed.), *Airline economics* (pp. 245–265). Springer.
- Hanlon, P. (2006). Global airlines. Routledge.
- Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D., & Perraton, J. (2007). *Globalization/anti-globalization: Beyond the great divide* (2nd ed.). Polity.
- Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D., & Perraton, J. (1999). Global transformations: Politics, economics and culture. In *Politics at the edge: The PSA yearbook 1999* (pp. 14-28). London: Palgrave Macmillan UK.
- Iatrou, K., & Alamdari, F. (2005). The empirical analysis of the impact of alliances on airline operations. *Journal of Air Transport Management*, 11(3), 127-134.
- Iatrou, K., & Oretti, M. (2016). Airline choices for the future: from alliances to mergers. Routledge.
- Kanbur, E., & Karakavuz, H. (2017). Stratejik yönetim kapsamında küresel havayolu işbirliklerinin swot analizi. *Journal of Aviation*, 1(2), 74-86.
- Keohane, R. O., & Nye, J. S., Jr. (2000). Globalization: What's new? What's not? (and so what?). *Foreign Policy*, 118, 104–119.
- Kleymann, B., & Seristö, H. (2017). *Managing strategic airline alliances*. Routledge.
- KLM Royal Dutch Airlines. (2025a). *Flights to Istanbul (IST)*. Erişim: 22 Ağustos 2025, from <https://www.klm.com/>
- KLM Royal Dutch Airlines. (2025b). *Tickets from Istanbul*. Erişim: 22 Ağustos 2025, from <https://www.klm.com/>
- Lufthansa. (2025). *Flights to Turkey / Istanbul*. Erişim: 14 Ağustos 2025, from <https://www.lufthansa.com/>
- MEA – Middle East Airlines. (2025). *Destinations: Istanbul*. Erişim: 11 Ağustos 2025, from <https://www.mea.com.lb/>
- Morrell, P. S. (2021). Airline finance. Routledge.
- Nistor, C. (2007). Positive and negative effects of globalization. *Universitatii Bucuresti. Analele. Seria Stiinte Economice si Administrative*, 1, 152.
- OECD. (2014). *Competition issues in international air transport (DAF/COMP/WD(2014)77)*. OECD Publishing.
- OECD/International Transport Forum (ITF). (2017). *Airport capacity constraints: A global perspective*. OECD Publishing.
- Oman Air. (2025). *Istanbul (IST) – Muscat (MCT) flights*. Erişim: 27 Ağustos 2025, from <https://www.omanair.com/>
- oneworld. (2009). *Milestones*. Erişim: 09 Temmuz 2025, from <https://www.oneworld.com/milestones>
- oneworld. (2025a). *Member airlines*. Erişim: 09 Temmuz 2025, from <https://www.oneworld.com/members>
- oneworld. (2025b). *Paradise found: oneworld welcomes Fiji Airways to global alliance* (News, 31 Mar 2025). Erişim: 15 Ağustos 2025, from <https://www.oneworld.com/>
- oneworld. (2025c). *Oman Air joins oneworld alliance* (News, 30 Jun 2025). Erişim: 15 Ağustos 2025, from <https://www.oneworld.com/>
- O'Rourke, K. H., & Williamson, J. G. (2001). Globalization and history: the evolution of a nineteenth-century Atlantic economy. MIT press.
- Oum, T. H., & Zhang, A. (2001). Key aspects of global strategic alliances and the impacts on the future of Canadian airline industry. *Journal of Air Transport Management*, 7(5), 287-301.
- Oum, T. H., Yu, C., & Zhang, A. (2001). Global airline alliances: international regulatory issues. *Journal of Air Transport Management*, 7(1), 57-62.
- Pagliari, R. (2003). The impact of airline franchising on air service provision in the Highlands and Islands of Scotland. *Journal of Transport Geography*, 11(2), 117-129.
- Park, J. H., & Zhang, A. (2000). An empirical analysis of global airline alliances: cases in North At-

- lantic markets. *Review of industrial organization*, 16(4), 367-384.
- Pearce, B. (2012). The state of air transport markets and the airline industry after the great recession. *Journal of Air Transport Management*, 21, 3-9.
- Peterson Institute for International Economics (PIIE). (2018). *What is globalization?* Erişim: 03 Temmuz 2025, from <https://www.piie.com/microsites/globalization/>
- Qatar Airways. (2025). *Istanbul flights*. Erişim: 28 Ağustos 2025, from <https://www.qatarairways.com/>
- Robertson, R. (1992). *Globalization: Social theory and global culture*. Sage.
- Robertson, R. (1995). Glocalization: Time-space and homogeneity-heterogeneity. In M. Featherstone, S. Lash, & R. Robertson (Eds.), *Global modernities* (pp. 25-44). Sage.
- Rodrik, D. (2011). *The globalization paradox: Democracy and the future of the world economy*. W. W. Norton & Company.
- Royal Air Maroc. (2025a). *Flights from Istanbul to Casablanca (IST-CMN)*. Erişim: 07 Ağustos 2025, from <https://www.royalairmaroc.com/>
- Royal Air Maroc. (2025b). *Flights from Istanbul*. Erişim: 07 Ağustos 2025, from <https://www.royalairmaroc.com/>
- Royal Jordanian. (2025). *Istanbul flights*. Erişim: 05 Ağustos 2025, from <https://www.rj.com/>
- Saudia. (2025). *Destinations & routes (Istanbul/Sabiha)*. Erişim: 06 Ağustos 2025, from <https://www.saudia.com/>
- Sarılgan, A. E. (2007). *Bölgesel havayolu taşımacılığı ve Türkiye'de bölgesel havayolu taşımacılığının geliştirilmesi için yapılması gerekenler* (Doctoral dissertation), Anadolu University (Turkey)).
- Scholte, J. A. (2017). *Globalization: A critical introduction*. Bloomsbury Publishing.
- Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü (SHGM). (2015). *Havayolu taşımacılığı ve ekonomik düzenlemeler: Teori ve Türkiye uygulaması*. SHGM Yayınları.
- SkyTeam. (2024a). *SAS joins SkyTeam* (Press release, 31 Oct 2024). Erişim: 01 Temmuz 2025, from <https://www.skyteam.com/>
- SkyTeam. (2024b). *ITA Airways exits SkyTeam* (Press release, 5 Oct 2024). Erişim: 01 Temmuz 2025, from <https://www.skyteam.com/>
- SkyTeam. (2025a). *About / Our members & facts & figures*. Erişim: 12 Ağustos 2025, from <https://www.skyteam.com/en/about/>
- Steger, M. B. (2020). *Globalization: A very short introduction*. Oxford University Press.
- Star Alliance. (2023). *Star Alliance names Theo Panagiotoulas as new CEO* (News, 5-6 Jun 2023). Erişim: 02 Temmuz 2025, from <https://www.staralliance.com/>
- Star Alliance. (2024a). *Star Alliance named the World's Best Airline Alliance at the 2024/2025 Skytrax Awards*. Erişim: 02 Temmuz 2025, from <https://www.staralliance.com/>
- Star Alliance. (2025a). *About Star Alliance*. Erişim: 10 Ağustos 2025, from <https://www.staralliance.com/en/about>
- Star Alliance. (2025b). *Members*. Erişim: 10 Ağustos 2025, from <https://www.staralliance.com/en/members>
- Star Alliance. (2025c). *History*. Erişim: 10 Ağustos 2025, from <https://www.staralliance.com/en/history>
- Stiglitz, J. E. (2017). *Globalization and its discontents*. W. W. Norton & Company.
- Taneja, N. K. (2017). *Driving airline business strategies through emerging technology*. Routledge.
- TAROM. (2025). *Bucharest-Istanbul flights*. Erişim: 08 Ağustos 2025, from <https://www.tarom.ro/>
- Tomlinson, J. (1999). *Globalization and culture*. University of Chicago Press.
- Turkish Airlines. (2025a). *Miles&Smiles — Program partners (Star Alliance & airlines)*. Erişim: 20 Ağustos 2025, from <https://www.turkishairlines.com/>
- Turkish Airlines. (2025b). *Codeshare flights — Information page*. Erişim: 20 Ağustos 2025, from <https://www.turkishairlines.com/>
- Turkish Airlines. (2025c). *United Airlines — Miles&Smiles partner page*. Erişim: 20 Ağustos 2025, from <https://www.turkishairlines.com/>
- U.S. Department of State. (2010). *Air transport agreement between the United States and the Europe-*

- an Union*. Erişim: 04 Temmuz 2025, from <https://2009-2017.state.gov/>
- U.S. Department of Transportation (U.S. DOT). (2010a). *Order 2010-7-8 (Antitrust immunity for AA-BA-IB)*. Erişim: 04 Temmuz 2025, from <https://www.transportation.gov/>
- U.S. Department of Transportation (U.S. DOT). (2010b). *Order 2010-2-8 (Antitrust immunity for DL-AF/KL-AZ)*. Erişim: 04 Temmuz 2025, from <https://www.transportation.gov/>
- U.S. Department of Transportation (U.S. DOT). (2023). *14 CFR Part 257 – Disclosure of code-sharing arrangements*. Erişim: 29 Temmuz 2025, from <https://www.ecfr.gov/>
- United Airlines. (2025). *Destinations — Istanbul*. Erişim: 23 Ağustos 2025, from <https://www.united.com/>
- Wild, J. J., Wild, K. L., & Han, J. C. (2003). *International business* (p. 342). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.